

Crenguța MANEA

„... Un om lucid este egal cu un om periculos”

Afirmația aparține eroului din spectacolul **eMeS** (*emes*, în idiș, înseamnă *adevăr*), spectacol montat de Ilinca Stihi pe un scenariu inspirat din opera romanească a lui Mihail Sebastian. Decupajul scenaristic, pe care regizoarea l-a elaborat, asociază prin tehnica elipsei mai multe personaje din prozele autorului, cu precădere din *De două mii de ani*, dar și din *Orașul cu salcâmi* și *Accidentul*, preia cele mai importante momente traversate de acestea în context social românesc interbelic. Eroul, a cărui afirmație emblematică a fost menționată, deja, este construit ca o ipostază a lui Mihail Sebastian filtrată ficțional printr-o grilă auctorială dublă, cea a romancierului și cea a scenaristului. *El* – personajul central, jucat de Marius Capotă – este student evreu la arhitectură, și maturizarea îi este marcată de conflictele de conștiință determinate de identitatea sa etnică, impactul cu ideologiile timpului și singurătatea metafizică generată de condiția de intelectual ce-și revendică dreptul la libertate spirituală.

Scritura și universul lui Mihail Sebastian se regăsesc în această montare a Ilincai Stihi prin inserția la nivel textual a unei reflexivități care reclamă nevoia de rigoare intelectuală, de coerentă emoțională. O reflexivitate care refuză să îmbrățișeze pasional ideologiile, oricât de seducătoare sau promițătoare de solidaritate ar fi ele. De aceea, *El* alege – opțiune marcată de neputința individului de a influența istoria sau decizia politică – așadar, *El* alege singurătatea, o trăiește exasperat, condamnat la ea. De altfel, acestea sunt racordurile cu o contemporaneitate în care ne aflăm și noi, cu care ne confruntăm. Sunt racorduri prin intermediul cărora este câștigată atenția spectatorului de aici și de acum, analogii care fac ca scrisul lui Mihail Sebastian să depășească epoca și să reverbereze în sensibilitatea actuală.

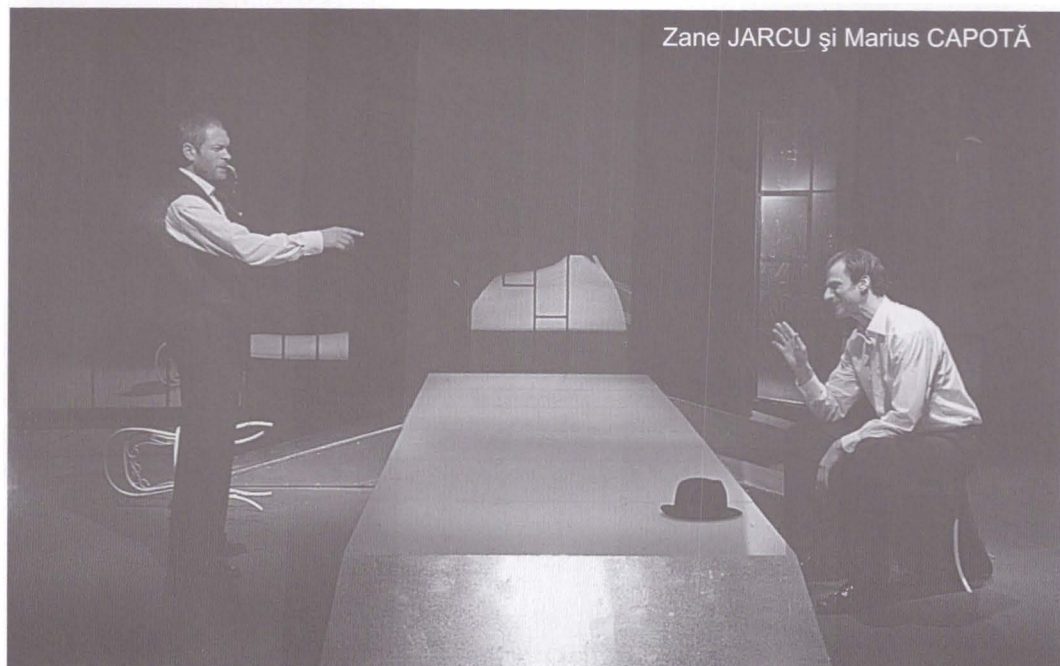
Prețul plătit din plin de erou este retragerea, singurătatea care, și înțeleasă, și asumată, tot surpă pe dinăuntru... Toate datele îl recomandau pe Marius Capotă pentru împlinirea rolului; din păcate, eroul său rămâne convențional, undeva între scenă și sală, fără arderea atât de necesară pentru a convinge.

Personajul *Femeia* (Cătălina Nedelea) este gândit de Ilinca Stihi ca arhetip fixat în memoria afectivă a eroului: iubitele, mama, femeii care i-au modelat viața; dar apariția scenică a actriței se oprește la câteva atitudini voit hieratice și atât, ceea ce este departe de a impresiona. Funcționând ca un vehicul între diferitele amintiri care-i animă lui *El* stările de conștiință, negustorul de cărți *Sulitzer* (Cornel Cimpoeie) introduce în spectacol nota de lirism a unei existențe petrecute în preajma jocului cu ficțiuni, o amprentă puternică a artistului Mihail Sebastian.

E posibil ca tehnica scenariului, asocierea prin elipsă, să-i fi împiedicat pe actori în realizarea prezenței vii a personajului în scenă, articularea între diferitele stări ale personajului, dezvoltările tensiunii dramatice să fi devenit dificile, iar soluțiile regizorale să fi fost restrânse. Cu toate acestea, cel mai teluric personaj, *Istefan Pârlea*, jucat cu aplomb de Zane Jarcu, are o participare convingătoare în economia spectacolului.

Plasticitatea spațiului – folosirea panourilor mobile care permite reconfigurarea cadrului scenic este o rezolvare scenografică funcțională – la a cărei expresivitate contribuie și *light design*-ul spectacolului, este o reușită a montării.

La o sută de ani de la nașterea lui Mihail Sebastian – în 2007, Editura Humanitas a reeditat *De două mii de ani*, după ce în 1990 a fost unul dintre primele titluri pe care le-a pus în circulație ca un important act de recuperare culturală – spectacolul **eMeS** demonstrează cât de importantă este revizitarea autorilor intrați în conștiința culturală,

Zane JARCU și Marius CAPOTĂ

clasicizați. (Din punctul de vedere al unei strategii repertoriale, era mult mai nimerit din partea Teatrului „Maria Filotti” ca premiera să fi avut loc în octombrie 2007, cu ocazia centenarului Mihail Sebastian. De ce nu s-a întâmplat așa...?)

Maturitatea unei culturi se manifestă și prin capacitatea de a aduce în spațiul public teme sensibile din trecutul ei, punerea lor în discuție oferind un plus de cunoaștere și speranța unor cuvenite echilibrări de perspectivă. Prefața pe care Nae Ionescu a scris-o la apariția romanului *De două mii de ani*, 1934 (prefața este, de fapt, un eseu care încearcă să justifice persecuțiile și suferințele poporului evreu dintr-o perspectivă religioasă) a provocat în epocă un adevărat scandal pe tema minorității evreiești și a condiției evreului în România. O perioadă în care societatea românească se confrunta cu ideologia extrem-naționalistă, cu importul de revoluție bolșevică orchestrat de KGB-ul Uniunii Sovietice, cu legi antievreiești. O perioadă care, cu toate acestea, are și importante performanțe culturale și artistice, opera întregă a lui Mihail Sebastian – romanele, piesele de teatru, jurnalul și publicistica – fiind una exemplară în acest sens, de anvergură europeană și recunoscută ca atare. Iar atenția sensibilă și bunul exercițiu intelectual ale Ilincăi Stîhi față de această operă sunt un motiv în plus pentru care demersul unui regizor în formare trebuie reținut.

Temele urmărite de Ilinca Stîhi – spațiul moralității, examenul de conștiință permanent deschis pentru ca ființa să se poată justifica existențial, raportul individ/lume – argumentează consecvența cu care regizoarea se manifestă în teatru, mai întâi cu o montare după *Brand* de Ibsen, la Biserica Luterană (2005), recent cu spectacolul *eMeS* la Teatrul „Maria Filotti”.

Teatrul „Maria Filotti” Brăila – eMeS. Scenariu de Ilinca Stîhi după proza lui Mihail Sebastian. Regia: Ilinca Stîhi. Scenografia: Imelda Manu. light-deslgn: Gheorghe Jipa. Regia muzicală: Patricia Prundea. Cu: Marius Capotă (*EI*), Cătălina Nedelea (*Femeia*), Cornel Cimpoaie (*Sulitzer*), Zane Jarcu (*Ștefan Pârlea*), Valentin Terente (*Sami Winkler*), Marcel Turcoianu (*Haim*). Data premierei: aprilie 2008.